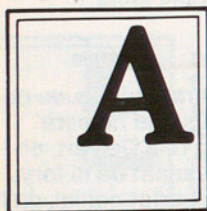

Sitges i el Cau Ferrat: "Rusiñol encara hi sopa"

per Ernest Udina
i Pere Monés (fotos)

Amb Rusiñol
perdem un dels
agitadors
espirituals més
singulars de la
Catalunya
moderna»,
escrivia La

Publicitat en morir el gran mestre.
Mestre? No és certament aquesta la
millor definició de Santiago Rusiñol i

Prats. Ni solament pintor. Ni solament
novel·lista. Ni solament autor teatral. Ni
tan sols col·leccionista. Tot això i molt
més. L'«anarquista moral» ple de
bondat que defini en Josep Maria de
Sagarra, el «jardinero de ideas y de
sol» que cantà en poesia Rubén Darío,
el pintor dels «estats d'ànima» i
escriptor de l'alegria de viure que
segons Palau i Fabre influí Picasso en
la càrrega dramàtica dels seus

arlequins i saltimbanquis de primers de
segle, aquest home per damunt de tota
mesura i alhora al nivell de tota
simplicitat, ha estat definit potser millor
que ningú per la seva pròpia filla Maria
Rusiñol: «la seva millor obra fou ell
mateix». A Sitges, així ho creuen. I dir
Sitges és explicar-se els continguts
més profunds, els més humans, de la
biografia i de l'obra de Santiago
Rusiñol.

El Rei d'Espanya amb el president de la Diputació, Francesc Martí, i l'alcalde de Sitges Jordi Serra, en el cinquantenari de Rusiñol

Dir Sitges és explicar-se els continguts més profunds, els més humans, de la biografia i de l'obra de Santiago Rusiñol

«...l'interessava, vital com era, sobretot la festa, la vida com a festa, i, és clar, els homes com a germans. Rics o pobres»

«Un virus que hi ha a l'aire»

La història és coneguda. De Barcelona a Vilanova, cap on anava amb el seu amic Eliseu Meifrèn, Rusiñol es detura al bar «ca la Caterina», avui Vilalta, prop de l'estació. «Era el 1891, i els menestrals que feien teatre, de Rusiñol, Guimerà, Iglésias, etc. el van conèixer de seguida. Quedi's a sopar amb nosaltres, li deien els menestrals. I Rusiñol s'hi va quedar. Avui, encara hi sopa», comenta Ramon Planes. Així nasqué un amor que encara dura, una realitat inscrita en la història i en els grans projectes culturals de la vida de Sitges. «Iba andando por el mundo —escriuria després Rusiñol—, siguiendo terreno, saltando torrentes y barrancos, cuando un día vi una tierra donde hacía más sol que en cualquier otro lugar, donde el cielo es más azul, el mar azul también, las casas eran blancas y sin nieve, y todo era verde y florido, e hice alto.»

Rusiñol coneixeria de seguida els pintors sitgetans, s'aproparia al poble, crearia les Festes Modernistes al Cau Ferrat donat a Sitges, «por el cariño que le tengo» segons el seu testament, el 1929. «El fenomen de Rusiñol a Sitges no és difícil de comprendre: és un virus que hi ha a l'aire. S'hi trobava bé. L'interessava, vital com era, sobretot la festa, la vida com a festa, i és clar, els homes com a germans. Rics o pobres. Totes les capelletes culturals o de tot tipus que hi havia a Sitges esborraven les seves diferències quan venia en Rusiñol. Aleshores, tots de bracet a estar amb ell...», recorda Ramon Planes, fill d'un dels grans amics del «Tiagu», i gran especialista rusinyolià-sitgetà.

Capital cultural

Per Jordi Serra, un sitgetà d'adopció, enginyer apassionat de Rusiñol, i alcalde de la vila, la relació Sitges-Rusiñol aportà a ambdós uns valors i unes realitats que mai no podran esborrar-se. «Com tot home que va pel món, Rusiñol buscava l'amistat. I això és el que va trobar aquí, a Sitges. La relació amb Sitges li aportà familiaritat i afecte. Ell aportà a Sitges quelcom d'inconscient, que la gent d'aquí no sabíem definir exactament, però que és en efecte un

virus a l'aire, una empremta, una herència d'inquietud cultural, i resumint-ho tot, un tret molt català i universal alhora, la tolerància.» Per l'alcalde sitgetà, aquesta tolerància s'expressa en dos dimensions, partint de l'arrel catalana i casolana d'en Tiagu Rusiñol. Hi ha d'una banda la relació amb tota manifestació de la cultura castellana, Granada, Aranjuez, com a mostra d'un catalanisme obert i no gens exclusiu. Hi ha d'altra banda la manifestació internacional, els temes

universals que ell, el gran viatjant, va portar a Sitges. «Aquest esperit de tolerància, diàleg, amistat, festa,... és un patrimoni que Rusiñol ens aportà aquí», diu Jordi Serra. És el «virus a l'aire» del qui «encara hi sopa». Sitges es planteja avui, mogut pel cinquantenari de la mort de Rusiñol i per l'esclat cultural que hi revifa, esdevenir una capital cultural de Catalunya. La Comissió del Cinquantenari de la mort de Rusiñol, entitats ciutadanes i Ajuntament, ha

Visió de Sitges, la blanca Subur, amb l'església —original del segle X i renovada diverses vegades entre els segles XVI i XVIII— com a punt de referència definidor de la vila tocant a mar. De dreta a esquerra del lector, la quarta construcció en la primera línia és el Cau Ferrat, enganxat al Palau Maricel de Mar. Com a prolongació de l'església, el Palau Maricel de Terra, tots ells ben units a Rusiñol, especialment el Cau Ferrat, amb els seus vitralls arquejats (Foto Escudo de Oro)

Sitges es planteja avui, mogut pel cinquantenari de la mort de Rusiñol, i per l'esclat cultural que hi revifa, esdevenir una capital cultural de Catalunya

«El millor homenatge que podem retre a Rusiñol és ser vitals com ell, no viure del record sinó de l'avui i del demà»

organitzat, a més a més d'un premi d'assaig i un altre de poesia, dues exposicions que han fet un impacte històric el passat estiu: l'Exposició bibliogràfica i documental, i l'Exposició pictòrica, ambdues sobre Santiago Rusiñol. Més enllà, però, d'aquestes manifestacions de record, hi ha la realitat, potenciada els darrers anys, de la multiplicitat d'expressions culturals, artístiques, i festives, de Sitges. Festival de Teatre, Rallye de cotxes d'època, Festival de Cine, Festes de la verema, Exposició de clavells, Festa

major, Universitat d'Estiu Menéndez y Palayo. Sitges no para. Reviure el Festival de Jazz i unes Jornades gastronòmiques són projectes, però especialment tornar –i més que tornar– hi refer-lo a l'esperit d'aquelles Festes Modernistes rusinyolianes amb unes noves Festes culturals... «S'ha de superar –diu l'alcalde– aquella noció de Sitges, ciutat que més que de la indústria o altra cosa ha de viure de la imatge, en les seves manifestacions culturals, festives, turístiques, etc..., que consistia a equiparar Sitges amb

el lloc d'anar a lligar. El millor homenatge que podem retre a Rusiñol és ser vitals com ell, no viure del record sinó de l'avui i del demà. Recrear dia a dia, en un projecte de molts anys, la cultura, l'art, la festa, la tolerància i el diàleg, l'esperit que més que ningú ens va ensenyar Santiago Rusiñol.» És en aquest esperit que té també lloc a Sitges la Trobada d'intel·lectuals i homes de la cultura castellans i catalans, revivint aquella Trobada del 1930 que tingué ampli ressò a Espanya.

El Cau Ferrat per davant, en l'estret carrer que condueix a l'església. La plaça que s'observa a la porta principal diu així: "Aquest Museu del Cau Ferrat, fundat per Santiago Rusiñol, fou llegat per l'eximi artista a la vila de Sitges. L'Ajuntament de la vila el va rebre de mans de les senyores vídua i filla de Santiago Rusiñol, el 9 de desembre del 1932. Fou inaugurat com a Museu públic el dia 16 d'abril del 1933. Sia aquesta inscripció testimoni de gratitud dels sitgetans."

Només entrar al Cau Ferrat, hom veu a dreta l'escala que puja al primer pis, i el sostre de la planta baixa, a l'entrada, que és del segle XVI. Santiago Rusiñol comprà, a fi de segle, a 1.000 pts. la casa, les dues cases de pescadors de les quals naixeria el Cau Ferrat. La compra tingué lloc el 1893 i les dues cases, damunt unes roques arran de mar, foren arranjades i convertides en museu per l'arquitecte Francesc Rogent. El Cau Ferrat ha restat com a símbol de les festes culturals modernistes patrocinades per Rusiñol, de les quals el Cau era el centre principal.

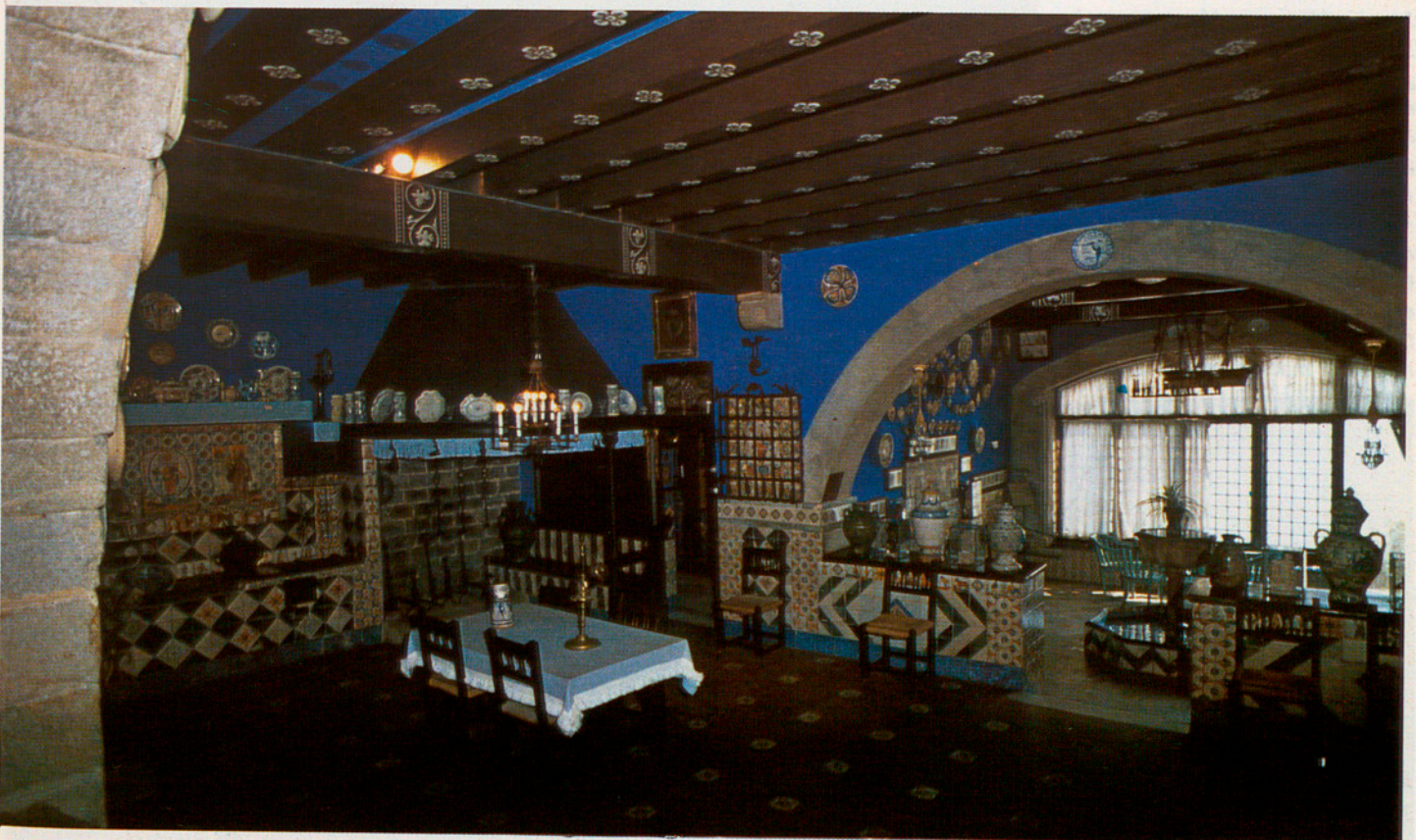
«El grup noucentista de Sitges ha tingut una importància històrica en el descobriment de Rusiñol, tant per a Sitges com per a Catalunya»

Un esperit que ve de lluny

Per Vinyet Panyella, bibliotecària de Sitges, representant dels joves de la vila, tot el que ha estat i és Rusiñol per a Sitges té dues arrels ben concretes: «la nostra història palesa com ja a mitjan segle XIX els moviments literaris i científics autòctons de Sitges eren quelcom ben singular a Catalunya, i en aquest ambient arriba a fi de segle Rusiñol. Una arribada providencial». Per Vinyet Panyella tota la producció, aquest any, immensa i tan plural a Catalunya i fora, d'articles, comentaris, reproduccions, etc., a la premsa, sobre Santiago Rusiñol, té però, com la reivindicació sitgetana d'en Tiagu, una explicació ben concreta: «cal dir-ho,

que els noucentistes com Ramon Planes, Josep Maria Massip el periodista, Salvador Marsal... el grup noucentista de Sitges, han tingut una importància històrica en el descobriment de Rusiñol, tant per a Sitges com per a Catalunya». I també fora de Catalunya: recentment, s'han presentat dues tesis doctorals sobre Rusiñol: Heidi Roch a la Universitat de Göttingen (Alemanya Federal) sobre Rusiñol pintor, i Marilyn McCully, sobre els Quatre Gats i estudis dels anys 90, a la Universitat de Princeton (USA). Que l'esperit cultural de Sitges ve de lluny també ho testimonien Antoni Miravent i Genís Muntaner, quasi familiars de Rusiñol, hereus com tot

sitgetà i encara més per la gran amistat familiar: «per damunt del record de l'artista o l'escriptor, ens resta el record de l'home, i més encara que un record és una pràctica, la bonhomia i esperit obert que vol seguir mostrant, cada dia més, Sitges». Parlar amb els sitgetans de Rusiñol pot ser interminable. Però el que més i millor es copsa és comprovar com no es parla d'un record sinó d'una realitat: l'empremta que hi és, el virus que és a l'aire, tot el que Rusiñol deixà, en la línia d'un esperit que ve de lluny i de molts projectes que van molt més lluny. «Ja ho deia en Planes –diu Jordi Serra–, és que des d'aquell dia de 1891, aquí, a Sitges, Rusiñol encara hi sopa.»

Una visió de la planta baixa del Cau Ferrat, des de l'escala al primer pis. Darrera la taula de la sala central, a l'esquerra del lector, es troba la porta que dona accés a la saleta del piano, en la qual es conserven alguns quadres de Picasso. Davant la taula, cap a l'esquerra del lector, hi ha la porta —enfront de l'altra porta esmentada— que condueix al dormitori. Al fons, baixant les escaletes sota l'arcada, la preciosa sala amb els vitralls que donen a mar i amb una petita font al centre. La taula, que centra majestuosament aquesta vista, és la mateixa on Rusiñol recità a tants amics seus les seves obres.

Planes, Miravent, Muntaner... i tants altres cognoms de famílies sitgetanes amigues de Rusiñol conserven petits records d'en Tiago. Una mostra n'és aquest dibuix del pintor Labarta, commemoratiu de l'entrada a Sitges dels dos quadres del Greco, La Magdalena i Sant Pere, comprats a ben baix preu per Rusiñol a un "marchand" de Paris. A la capital francesa Maurice Barrères, Bartolomé Cossio a Madrid, i Santiago Rusiñol a Catalunya foren a fi de segle els grans descobridors d'aquest Greco ara ja immortal, del qual es poden admirar les dites dues obres mestres al Cau Ferrat sitgetà. La processó artística i triomfal dels quadres del Greco cap al Cau Ferrat és una mostra de la vitalitat cultural que trobà, i després potencià, a Sitges, Santiago Rusiñol, i correspon al mateix any de la inauguració del Cau Ferrat, el 1894.

Vista de conjunt del primer pis del Cau Ferrat, on la "dèria pel col·leccionisme", com diu Josep M. Garrut (Avui, 14-6-81), de Rusiñol, des de les aficions pictòriques fins a l'emmagatzematge de ferros forjats, explota obertament als ulls del visitant, mostrant la curiosa i polifacètica figura del mestre Rusiñol.

El Cau Ferrat no era solament museu. Aquest és el llit de Rusiñol, en una habitació que té el curiós detall d'una finestreta a mà dreta del llit, per tal que pogués veure qui entrava quan estava malalt. Diverses i complicades malalties d'estómac retenien sovint al llit Santiago Rusiñol, de qui s'explica que estant al llit, i en anunciar-li que venia el metge, digué: "Que no entri, que estic malalt". De l'anècdota a la realitat, aquest llit és de l'estil Lluís XV i el moblatge de l'habitació és català del segle XVIII.

La inscripció "Santiago Sitges 1894 Rusiñol" resta grabada, a la pared que dona a mar, a dalt, al primer pis del Cau Ferrat, com a expressió de la palesa unió de la vida de Rusiñol amb la vila marinera de Sitges.

Una immensa «quadrícula» a mig Pedraforca,
amb la destrucció ben visible, de
l'any i de prop, de més de trenta metres
de llarg.

El 27 d'octubre de 1937 la Diputació
va decidir el decret d'enderrocament
d'algunes de les torres i aleshores a cançó d'...

Retrat de Santiago Rusiñol pintat per Picasso